

ОБЩЕСТВЕННОТО ВЛИЯНИЕ - ОТНОСИМО КЪМ ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО И ЦЕЛЕСЪОБРАЗНОСТТА ПРИ РАЗСЕКРЕТЯВАНЕТО НА ДОКУМЕНТИ НА БИВШАТА ДС ПРЕДИ 1989/90 г.

Тихомир Емилов Тодоров

докторант, Варненски свободен университет

„Черноризец Храбър“

Резюме: Досиетата в документите на Държавна сигурност (ДС) са най-спорната част от проблема, който е свързан с общественото влияние, законодателството и целесъобразността да се разсекретяват всички документи от периода на тоталитаризма, преди 1989/90 г.

Abstract: The files in the documents of the State Security (DS) are the most controversial part of the problem, which is related to public influence, legislation and expediency in declassifying all documents from the period of totalitarianism, before 1989/90.

Ключови думи: Теоретични понятия, понятиен индикатор, емпирични индикатори

Keywords: Theoretical concepts, conceptual indicator, empirical indicators

Досиетата в документите на Държавна сигурност /ДС/ е най-спорната част от проблема, който е свързан с общественото влияние, законодателството и целесъобразността при разсекретяването на всички документи от периода на тоталитаризма, преди 1989/90г.

Погледнато от разстояние на времето, историята на документите на службите за сигурност е историята на прехода от тоталитарно към демократично общество. Тези документи са със сходна съдба, сходно съдържание във всяка страна от бившия Източен блок, тези документи са историята, но не само политическата, икономическата, социалната, но и моралната история на тоталитарното общество. Тези огромни масиви от папки са събрали информация която не е била предназначена да бъде разкривана, особено по начина по който се разкрива в България. Разкриването на историята на документа, в своето съдържание, посочва как се е развива обществото и какви ценности следва.

Специалните служби от бившия Източен блок имат общи характеристики на дейността и организацията си. Друга характерна особеност на тези служби е всеобхватността, актуалността и мащабността на техните действия. Същевременно, документите свързани с тези служби конкретиката на събитията описани в тях, анализите, имената, датите и влиянието им върху отделните държави, водят до извода, че тези документи са писали историята на бъдещето. Поради тази причина документите на бившата Държавна сигурност будят висок обществен интерес и вълнуват с разкритията си и към момента. Интерес към разкриването на

информация и/или документи свързани с работата на специалните служби има навсякъде, където има подобни служби, но разкриването на документите на тоталитарните служби за сигурност от страните в Източна Европа - бившия Източен блок има характера на най-болезнен и социално всеобхватен.

С цел да се онагледят състоянието на проблема в обществото е използван следния аналитичен метод: Анкета .

Параметрите на анкетата са следните:

Анонимна, проведена между 50 пълнолетни лица на територията на гр.Силистра, за период 01.08.2019-20.08,2019 година от анкетатор. Анкетата е проведена между разнородна обществена група, без предварително определени критерии, относно образование, етнос, пол, професия.

В допълнение на горното са определени индикатори, които ще спомогнат за последващия анализ на зададените въпроси;

В анкетата са използвани въпроси от вида „да и не”. Въпросите са затворени представляват основни и допълнителни. Заложен е и допълнителен отговор: „Не мога да преценя”. Като допълнителен въпрос е заложен въпроса за възрастовата група към която принадлежи анкетирувания. В анкетата са заложили отговорите на следните въпроси:

1. „Имали ли сте контакти във връзка с дейността на ДС?”;
2. „Запознат ли сте с дейността на ДС?”;
3. „Считате ли, че трябва да се разкриват документи от дейността на ДС /досиета, документи, архиви и други/?”
4. „Вашата възраст:”

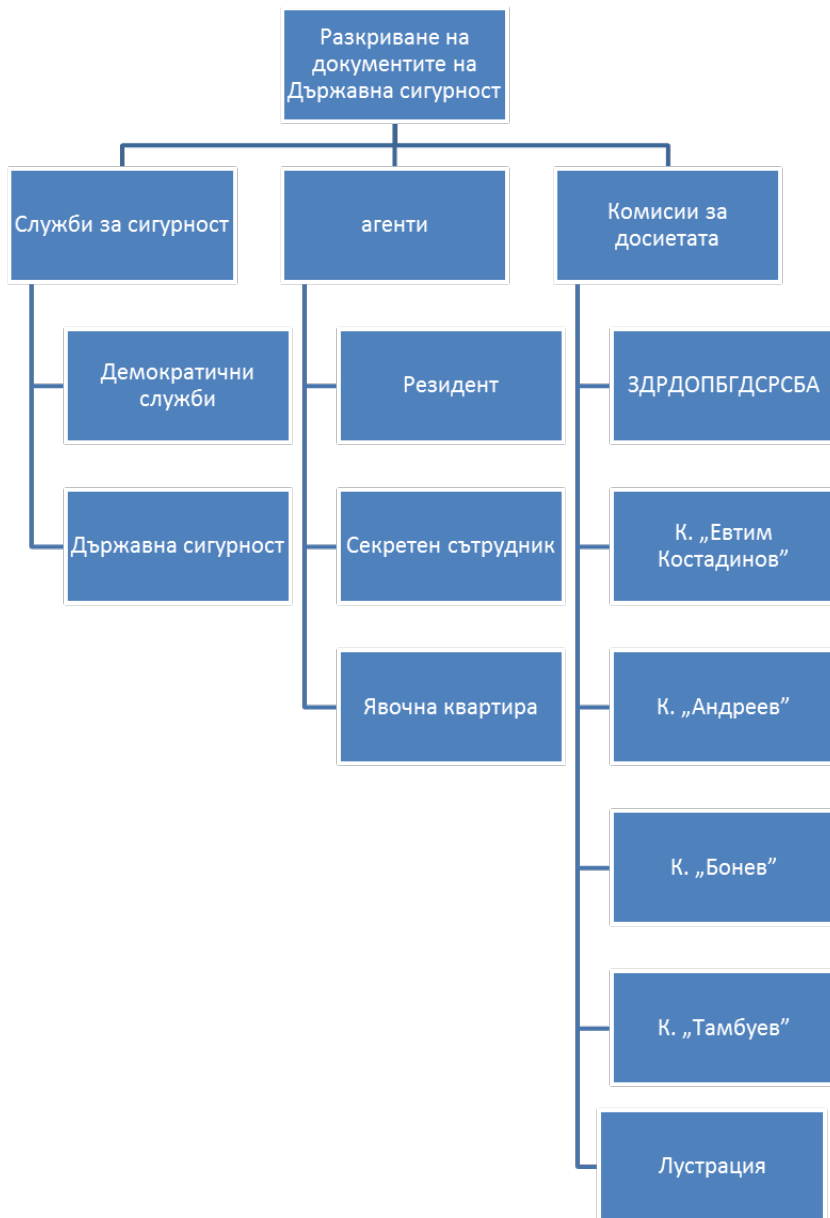
От проведената анкета могат да бъдат изведени следните анализи относно нагласите в различни обществени групи по проблема.

Система от индикатори /ключови думи и словосъчетания/: допълват анкетата, с цел нейното допълнително структуриране, което представлява допълнителен инструмент за получаване на първична количествена и качествена информация във формата на комплект от въпроси, оформени в писмен вид.

**Теоретични
понятия**

**Понятиен
индикатор**

**Емпирични
индикатори**

1. „Имали ли сте контакти във връзка с дейността на ДС?“;

Въпросът е зададен в широко понятие, предвид възможността за вариации при разбирането на „контакти с дейността на ДС“ – оставено е възможността анкетирания сам да определи – за себе , какво представлява „контакт с ДС“. Видно от проведената анкета, че само един от анкетираните заявява, че е имал контакт с ДС- във връзка с нейната дейност. Предвид възрастовата граница на отговорилия положително, която е до 30 години, вероятно отговора е свързан с предположените по – горе по - широки вариации на разбирането за контакти. Останалите анкетираните заявяват, че са нямали подобни контакти. Особен интерес буди

отрицателния отговор на анкетираните във възрастовата граница между 41 и над 51 години. Възможни са две предположения за подобен резултат при тези възрастови групи – отказ от споделяне за подобен контакт или реална липса на подобен контакт. Предвид анонимността на анкетата, може да се приеме, че при анкетираните лица са липсвали подобни контакти.

Първият зададен въпрос кореспондира с изводите, които могат да се направят при втория въпрос,

2., „Запознат ли сте с дейността на ДС?“;

Вторият въпрос е по – конкретен и предполага познаване на основни характеристики на ДС и нейната дейност.

Видно от отговорите на въпроса е, че с дейността на ДС не са запознати основна група от анкетираните. Данните съпоставени с първия въпрос водят до извода, че ДС все още е структура, която не е добре позната. В допълнение, предполага се и извода, че нейната дейност не е постигала тотална всеобхватност на територията на България./Бел. При всички условия на проведената анкета/ .

3. „Считате ли, че трябва да се разкриват документи от дейността на ДС /досиета, документи, архиви и други/?”

В поставения въпрос е обобщено понятието „Документи от дейността на ДС”, като в това понятие е пояснено, че включва досиетата, документите, архиви и други. По този начин поставен въпроса се избягва неяснотата – за кои точно документи е свързан въпроса и оставен анкетирания сам да прецени, в цялост дали трябва да бъдат разкривани подобен тип документи.

Относно третия поставен въпрос, който е пряко свързан с проблема в дисертационния труд можем да направим анализ за продължаващото неразбиране и противоречие в обществото относно проблемите с миналото на ДС.

Видно е, че категоричните отговори „Да” и „Не” са почти равно поставени, като „Не мога да преценя” представлява по – малка част от отговорите.

4. „Вашата възраст:”

Въпросът за възрастта на анкетираните лица е свързан с необходимостта от покриването на критерия за широка представителност на възрастови групи живеещи в различни периоди от време – периода на тоталитаризма, периода на последвалите демократични промени.

В обобщение - може да се посочи, че поради липсата на разбиране на проблема, той е наложен неестествено на общественото внимание. Отрицателните отговори за липсата на контакт, във връзка с дейността на ДС и познаването на дейността на ДС – съпоставими с последващите разнородни отговори на конкретния въпрос за разкриване на документите на ДС води до извода, че проблемът е поставен без да бъде разкрита неговата същност. Множеството обществено достъпни материали не са достигнали до основни обществени групи. Проблема е предварително подготвен и зададен, без да бъде представено и проследено неговото развитие – дейността на ДС продължава да се разбира като отделена структура в тоталитарната държава, където единствена роля имат „агенти”, „ченгета” и засегнати конкретни групи и лица – отделни истории и събития, които не ангажират масово общественото внимание.

Предвид горното е видна непоследователността при представяне на проблема в обществото и неговото неразбиране, което последва и приемането на неефективното законодателство – поради тази причина и към настоящия момент законодателството свързано с документите на ДС не е решило категорично проблема.

Използвани източници и литература:

1. Докладна Записка рег. № -IV – 68 от 24.01.1990 г.
2. Държавна сигурност – Указ № 1670 (Обн., ДВ, бр. от 20 август 1974 г.)
3. Докладите за напредъка на България и Румъния

https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/rule-law/assistance-bulgaria-and-romania-under-cvm/reports-progress-bulgaria-and-romania_bg

Закон за достъп до документите на бившата Държавна сигурност Обнародван, ДВ, бр. 63 от 7 август 1997 г., изм., бр. 89 от 1997 г. и бр. 69 от '99 г.

4. Закон за достъп до документите на бившата Държавна сигурност Обнародван, ДВ, бр. 63 от 7 август 1997 г., изм., бр. 89 от 1997 г. и бр. 69 от '99 г.
5. Закон за изменение и допълнение на Закона за достъп до документите на бившата Държавна сигурност и бившето Разузнавателно управление на Генералния щаб. (Загл., изм., ДВ, бр. 24 от 13.03.2001 г.)
6. Закон за защита на класифицираната информация. Обн., ДВ, бр. 45 от 30.04.2002 г.
7. Закон за достъп и разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия. Обн., ДВ, бр. 102 от 19.12.2006 г., изм., бр. 41 от 22.05.2007 г., бр. 57 от 13.07.2007 г.
8. Закон защита на класифицираната информация
9. проф. Христов П- Разузнавателна защита на конституционния ред в демократичната държава